AKTIVITETET E INSTITUTIT TË HISTORISË "ALI HADRI" GJATË VITIT 2024

Gjatë vitit 2024 Instituti i Historisë "Ali Hadri", në bashkëpunim me institucione të tjera kërkimore-shkencore dhe arsimit të lartë në Kosovë, Shqipëri dhe Maqedoni të Veriut, ka organizuar katër Konferenca shkencore kombëtare e ndërkombëtare, një tryezë debati, si dhe ka promovuar veprat e Institutit të botuara përgjatë vitit 2024. Si rezultat i kësaj pune, Instituti i Historisë "Ali Hadri", gjatë këtij viti organizoi këto aktivitete shkencore:

Konferenca shkencore ndërkombëtare: "Kultura mesjetare në hapësirat arbërore"

Më 23 maj 2024, në Shkodër u mbajt Konferenca shkencore ndërkombëtare: **"Kultura mesjetare në hapësirat arbërore"**, organizuar nga Akademia e Shkencave e Shqipërisë - Instituti i Historisë-Tiranë dhe Instituti i Historisë "Ali Hadri"-Prishtinë.

Në këtë Konferencë u lexuan këto kumtesa: Kujtime Boshtrakaj-Camaj, *Relikte arkeologjike paleokrishtere në disa lokalitete të Dardanisë;* Nikë Ukgjini, *Urdhrat katolike shek. XII-XIV dhe kontributi i tyre për çështjen arbërore*; Gjon Berisha, *Latiniteti kishtar në Kosovë nën hijen e perandorëve bizantinë. Rasti i Justinianit I dhe i Manuel Komnenit*; Ermal Baze, *Të dhëna historike rreth veprimtarisë politike të disa grave fisnike në Arbëri gjatë mesjetës së vonë (shek. XIV - XV)*; Teuta Shala-Peli, *Doganat në Drisht gjatë shekujve XIII-XV, roli dhe rëndësia e tyre*; Ardian Muhaj, *Dokumente të emrit etnik "shqiptar" në Drishtin mesjetar si emërtimi etnik i shqiptarëve në mesjetë e deri më sot*; Etleva Lala, *Qua penna penitur? - Dënimet në Statutin e Drishtit*; Durim Abdullahu, *Semiosferat kulturore arbërore: një lexim semiotik i përditshmërisë së arbërve*; Bedri Muhadri, *Aspekte të ortodoksisë në qytetin e Prizrenit në Mesjetë*; Alvin Saraçi, *Roli i*

Mariegolës (matrikullit) në jetën e komunitetit arbër në Venecie; Edmond Malaj, *Administrata venedikase në Shkodër 1393-1479. Përfaqësuesit kryesorë dhe detyrat e tyre juridike*; Musa Ahmeti, *Kastriotë dhe Hilandari në fillimshekullin XV sipas dokumenteve origjinale që ruhen në Manastirin e Hilandarit*; Simon Lufi, Marsel Nilaj, *Gjergj Kastrioti-Skënderbeu në trajtimin e historiografisë evropiane të shekullit XIX*; Eduart Caka, *Politikat urbanizuese osmane gjatë shek. XV në hapësirën shqiptare*; Paulin Pushimaj, *Drishti - burimet historike dhe të dhënat arkeologjike*.

Konferenca shkencore: "Kosova 1989-1999: organizimi dhe qëndresa për çlirim"

Më 13 dhe 14 qershor 2024, Instituti i Historisë *"Ali Hadri"*, në bashkëpunim me Institutin për Trashëgimi Shpirtërore dhe Kulturore të Shqiptarëve - Shkup, me rastin e 25-vjetorit të çlirimit të Kosovës, organizuan Konferencën shkencore: **"Kosova 1989-1999: organizimi dhe qëndresa për çlirim".**

Në këtë Konferencë me kumtesa u paraqitën: Marenglen Verli, *Politika e Milloshevigit ndaj Kosovës në vitet e '90-ta, bumerang asgjësues për regjimin e tij*; Edita Tahiri, *Ndërkombëtarizimi i çështjes së Kosovës*; Arsim Bajrami, *Aspektet kushtetuese të Pavarësisë së Kosovës;* Hamit Kaba, *Në mbështetje të shtetit të ri: politika e SHBA-së për njohjen e Pavarësisë së Kosovës 1998-2008;* Frashër Demaj, *Rrethanat politike në Kosovë dhe suprimimi i autonomisë (1989);* Sabile Keçmezi-Basha, *Çlirimi i Kosovës dhe kërkesat e ilegales shqiptare deri më 1999;* Skender Asani & Besnik Rameti, *Veprimtaria atdhetare e shqiptarëve të Maqedonisë për Kosovën (1989-1993);* Emrush Xhemajli, *Periodizimi i lindjes dhe i zhvillimit të UÇK-së*; Skender Zhitia, *Zahir Pajaziti - prologu qendror i Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës;* Afrim Krasniqi, *Shqipëria dhe Kosova në vitet 1998-1999: kriza dhe lufta, "Learning by Doing"*; Sabit Syla, *Lufta çlirimtare në Kosovë: fakte dhe shifra (1998/99)*; Bardhyl Mahmuti & Ramadan Avdiu, *Roli i Grupit Diplomatik në legjitimimin e luftës çlirimtare të UÇK-së*; Qerim Lita, *Kosova gjatë vitit 1990 në burimet shqiptare*; Fatmir Arifi, *Lëvizja Popullore për Republikën e Kosovës (LPK) në organizimin e demonstratave shqiptare të vitit 1989-1990*; Izet Miftari, *Efektet politike në ish-Jugosllavi të marshit dhe*

të grevës së minatorëve të Trepçës në Stanterg, më 1988 dhe 1989; Izmi Zeka, *Veprimtaria e Lëvizjes Popullore për Republikën e Kosovës (1989-1993) në krahinën e Anamoravës*; Isak Sherifi, *Rrethanat politike diplomatike në ish-Jugosllavi në vitet e '90-ta*; Kujtime Boshtrakaj-Camaj, *Helmimet e fëmijëve shqiptarë në shkolla në vitin 1990, sipas shtypit vendor*; Selim Bezeraj & Oktaj Hasani, *Analizë statistikore: trajtimi i Demonstratave studentore të vitit 1997 në Kosovë nga gazetat vendore*; Lulëzim Etemaj, *Roli i Adem Demaçit në Lëvizjen e Pajtimit të Gjaqeve në Kosovë 1990-1991*; Lulzim Nika, *Roli i faktorit ndërkombëtar për çështjen e Kosovës*; Dilaver Goxhaj, *Karakteri kryengritës i luftës për çlirimin e Kosovës 1997-1999*; Isamet Bakiu, *Ndikimi i shtetit amë të serbëve dhe pushtetndarja në Kosovë*; Nebi Dervishi, *Ndihmat humanitare të struganëve për Kosovën (1990-1999)*; Haxhi Ademi & Vlora Jashari, *Dimensioni historik i familjes Jashari*; Fitim Rifati, *Pasqyrimi i sulmit serb në Gllogjan (24 mars 1998) sipas gazetës "Bujku"*; Arbër Hadri, *Qëndrimi i politikës amerikane ndaj luftës në Kosovë 1997-1999*; Fati Iseni & Agim Jakupi, *Kosova në dokumentet britanike 1989-1991*; Sevdail Demiri & Avni Avdiu, *Radio "Zëri i Kumanovës" (1993-1998), paraprijëse e radios "Kosova e Lirë"*; Arbana Qeriqi, *Roli dhe kontributi i Radios "Kosova e Lirë" në informim dhe mobilizim luftarak gjatë luftës së Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës*; Nail Draga, *Sfidat e shkollimit të refugjatëve nga Kosova te shqiptarët në Mal të Zi 1998-1999*; Sylë Ukshini, *Lufta në Kosovë dhe roli i OKB-së*; Shkodran Imeraj, *Operimi i njësive ushtarake të Ministrisë së Mbrojtjes së Republikës së Kosovës gjatë luftës për çlirimin e Kosovës më 1998-1999*; Minir Ademi, *Roli i mërgatës shqiptare nga Maqedonia për çlirimin e Kosovës (1989-1999)*; Miftar Kurti, *Shtetet pjesëmarrëse në operacionin "Forca Aleate" dhe kontributi i tyre për çlirimin e Kosovës (24 mars-20 qershor 1999)*; Bedri Muhadri, *Shoqata "Hasi" në shërbim të luftës çlirimtare 1998-1999*; Jeton Idrizi, *Brigada 173 "Gursel e Bajram Sylejmani" në Zonën Operative të Karadakut dhe lufta e saj për çlirimin e Kosovës (1998-1999)*; Jeton Arifi & Dashnim Hebibi, *Roli i mërgatës shqiptare për çlirimin e Kosovës*; Dashmir Idrizi, *Roli i mediave në gjuhën shqipe në RMV gjatë kohës së eksodit në vitin 1999*; Albin Halimi, *Vizioni intelektual dhe angazhimi politik i Shoqatës së Shkrimtarëve të Kosovës në fundvitet e '80-ta*; Dren Brahimaj, *Serbizimi i institucioneve të Kosovës nën regjimin e Millosheviqit: analizë dhe pasqyrë e një periudhe të vështirë*;

Donika Avdulli, *Qëndrimi i diplomacisë polake për luftën e Kosovës 1998-1999*; Ali Sadiku, *Kontributi i OH "El Hilal" gjatë eksodit të shqiptarëve nga Kosova (1998-1999).*

Konferenca shkencore ndërkombëtare: "Lufta e Kosovës (17-19 tetor 1448)"

Më 20 gusht 2024, në Obiliq u mbajt Konferenca shkencore ndërkombëtare, organizuar nga Komuna e Obiliqit (Kastriotit); Instituti Albanologjik-Prishtinë; Instituti i Historisë "Ali Hadri"-Prishtinë dhe Instituti i Trashëgimisë Shpirtërore e Kulturore të Shqiptarëve-Shkup. Në këtë konferencë me kumtesa u paraqitën: Lulëzim Lajçi, *Gjergj Kastrioti-Skënderbeu dhe Lufta e Dytë e Kosovës 17-19 tetor 1448*; Iljaz Rexha, *Lufta e Dytë e Kosovës (1448) sipas kronikave klasike osmane të shek. XV-XIV*; Etleva Lala, *"Nihil hinc ungarice genti turpitudinis accidisse" Lufta e Dytë e Kosovës (1448) sipas Antonio Bonfinit (1427-1502)*; Muhamet Mala, *Strategjia luftarake dhe roli i luftërave të Gjergj Kastriotit -Skënderbeut në mbrojtjen e vendit dhe Evropës*; Gjon Berisha, *Përvijimi i ofensivës së fundit të Huniadit: Beteja e Kosovës (18-19 tetor 1448)*; Besnik Rameti, *Roli i Gjergj Kastriotit-Skënderbeut dhe Janosh Huniadit në strategjinë e mbrojtjes së Evropës nga Perandoria Osmane nga Beteja e Nishit 1443 deri në Luftën e Dytë të Kosovës 17-19 tetor 1448*; Bashkim Lajçi, *Veshja dhe armët e Skënderbeut*; Agron Islami, *Beteja e Dytë e Kosovës: Kryqëzata e fundit për shkuljen e osmanëve nga trevat e Ballkanit të sotëm*; Nutrika Lajçi, *Lufta e Dytë e Kosovës (1448) në veprën e Franc Babingerit Mehmet Pushtues dhe koha e tij*; Teuta Shala-Peli, *Të dhëna historike rreth zhvillimeve politike në Drisht dhe Dejë gjatë vitit 1448*; Muhamet Qerimi & Fidan Zeneli, *Rëndësia historike e Luftës së Dytë të Kosovës më 1448*; Musa Ahmeti, *Sfondi historik i zhvillimeve politike e diplomatike në fillim shekullin XV (1401-1455) në Arbëri sipas burimeve të Archivio Apostolico Vaticano dhe Lufta II e Kosovës 1448*; Begzad Baliu, *Gjon Huniadi në romanin shqiptar*; Ardian Muhaj, *Beteja e Dytë e Kosovës në kontekstin europian*; Nuridin Ahmeti, *Trajtimi i Betejës së Dytë të Kosovës (1448) në historiografinë shqiptare*; Bedri Muhadri, *Marrëdhëniet e Skënderbeut me Huniadin*; Dren Brahimaj, *Interpretimi i Betejës së Kosovës (1389) në kontekstin e "Identitetit kombëtar*

dhe politik serb"; Adem Zejnullahu, *Lufta e Dytë e Kosovës (1448) në këngët popullore historike*.

Konferenca shkencore ndërkombëtare: "Shqiptarët dhe Lufta e Parë Botërore"

Më 25 tetor 2024, Instituti i Historisë "Ali Hadri", në bashkëpunim me Institutin e Historisë-Tiranë dhe Fakultetin Filozofik-Departamentin e Historisë, organizuan Konferencën shkencore ndërkombëtare: **"Shqiptarët dhe Lufta e Parë Botërore"**. Në këtë konferencë me kumtesa u paraqitën: Beqir Meta, *Shqiptarët e ndarë në Luftën e Parë Botërore-ritakim në dhimbje*; Frashër Demaj, *Resurset politike dhe ekonomike të Shqipërisë 1912-18 sipas burimeve të Ministrisë së Jashtme britanike*; Romeo Gurakuqi, *Shqipëria nga anarkia dhe pushtimet e fqinjëve, në autonominë e kontrolluar nga shteti protektor (3 shtator 1914-28 shkurt 1916)*; Kurt Gostentschnigg, *The Albanian partisans of Austria-Hungary in the First World*; Ledia Dushku, *Propagandë në luftë: portretizimi i Shqipërisë në studimin e dr. Max Müller (Mynih, 1916)*; Hamit Kaba, *1918: Shqipëria dhe shqiptarët në vështrimin e gjeneralit amerikan George P. Scriven*; Marengelen Verli, *Shqipëria, Kosova dhe çështja shqiptare në Konferencën e paqes në Paris 1919-1920*; Pranvera Dibra, *At Gjergj Fishta për çështjen shqiptare në Konferencën e Parisit, 1919-1920*; Mentor Hasani, *Disa të dhëna mbi investimet austro-hungareze dhe franceze në Shqipëri gjatë Luftës së Parë Botërore*; Izet Miftari, *Shteti shqiptar në kohën e Vilhelm Vidit (1914) - Kush në të vërtetë qeveriste, princ Vidi, Komisioni Ndërkombëtar i Kontrollit apo Qeveria?!*; Bendis Kraja, *Vështirësitë dhe pikëpamjet politiko shoqërore të shtypit laik të Shkodrës gjatë viteve të Luftës së Parë Botërore*; Shpend Avdiu, *Veprimtaria e "Bandave Ballkanike" në prag të Luftës së Parë Botërore*; Agron Islami, *Pjesëmarrja e shqiptarëve në frontin osman gjatë Luftës së Parë Botërore*; Oktaj Hasani, *Shqiptarët e vrarë në betejën e Çanakalasë 1915-1916*; Fitim Rifati, *Hasan Prishtina personalitet shumëdimensional gjatë Luftës së Parë Botërore*; Sali Kadria, *Arsimi kombëtar në territoret shqiptare që ndodheshin nën okupimin austro-hungarez (1916-1918);* Edon Qesari, *Gjendja social-kulturore e hapësirave rurale në Shqipëri përgjatë Luftës së Parë Botërore*; Besnik Rameti, *Gjendja e shqiptarëve të Maqedonisë në Luftën e Parë Botërore*; Skender Lutfiu, *Ballafaqimi i delegacionit shqiptar me atë jugosllav në Konferencën e Paqes në Paris (1919-1920)*; Haxhi Ademi, *Pushtimi bullgar i Kosovës në dy luftërat botërore: analizë krahasimtare*; Arbër Hadri, *Qëndrimi i Fuqive të Mëdha ndaj ripërtëritjes së shtetit shqiptar në Konferencën e Paqes dhe Ambasadorëve në Paris*.

Tryezë diskutimi: "Roli i gruas shqiptare në organizatat e fshehta politike"

Më 7 tetor 2024, Instituti i Historisë *"Ali Hadri"*, në bashkorganizim me Iniciativën për Histori Gojore, organizuan tryezë diskutimi me temën: **"Roli i gruas shqiptare në organizatat e fshehta politike"**. Në këtë tryezë debatuan: Anita Susuri, Jeta Rexha, Teuta Bekteshi-Ajeti, Haxhi Ademi, Zyrafete Muriqi-Lajçi, Naime Maçastena-Sherifi, Fatmir Arifi, Arbër Hadri, Afide Topalli-Kuka, Hatmone Haradinaj-Demiri. Në fund të debatit u shfaq një film i shkurtër i përgatitur nga Iniciativa për Histori Gojore.

Promovimi i botimeve të Institutit të Historisë *"Ali Hadri"*, 2023-2024

Më 18 prill 2024, Instituti i Historisë "Ali Hadri", organizoi promovimin e botimeve 2023-2024. Me këtë rast u promovuan këto botime:

- Emine Arifi-Bakalli, *Drejt eliminimit të faktorit shqiptar në Ballkan: qëndrimi i Jugosllavisë ndaj Shqipërisë dhe shqiptarëve, 1935-1939*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- Mentor Hasani, *Rrethanat socio-ekonomike në Shqipëri, 1912-1939*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- Shkodran Imeraj, *Masakra e forcave serbe në Pastasel të Rahovecit (31 mars 1999)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- *Pranvera e madhe shqiptare - 40 vjet nga Demonstratat e vitit 1981*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- Alban Dobruna, *Konferenca e Bujanit, Gurthemel i shtetësisë së Kosovës (31 dhjetor 1943 dhe 1 e 2 janar 1944)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- Ibrahim Gashi, *Studime historike II (Studime, kumtesa, vështrime, recensione)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- Ali Hadri, *Studime dhe kritikë historiografike*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- Teuta S. Rizaj & Gazmend Rizaj, *Nga thesari historik e kulturor i Fan S. Nolit: shkresa, memorandume, raporte diplomatike dhe korrespondencë, 1927-1946*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.

- Orges Drançolli, *Xhamitë me kube në Kosovë*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2023.
- Hajrush Kurtaj, *Kontributi i grave dhe vajzave në luftën çlirimtare të Kosovës në Zonën Operative të Nerodimes (1998-1999)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Agron Islami, *Areali i Kosovës në kohën osmane (një histori socio-ekonomike e shekullit XVIII)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Donika Avdulli, *Shqipëria sipas burimeve polake 1918-1944*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.

Prezantimi dhe promovimi i botimeve të Institutit të Historisë *"Ali Hadri"* në Tiranë

Më 12 dhjetor 2024, Instituti i Historisë "Ali Hadri", në bashkëpunim me Institutin e Historisë-Tiranë, organizuan promovimin e përmbledhjeve me punime nga konferencat shkencore: *Gjenocidi serb kundër shqiptarëve gjatë shek. XIX-XX, (Materiale nga Konferenca shkencore, 7-8 prill 2022)* dhe *Roli i grave në jetësimin e shtetit të Kosovës: aspekte sociale, kulturore dhe politike nga viti 1980 deri në ditët e sotme (materiale nga Konferenca shkencore ndërkombëtare, 5 maj 2023)*.

Fjalë rasti u mbajtën nga Hamit Kaba, drejtor i Institutit të Historisë-Tiranë, Teuta Shala-Peli, drejtoreshë e Institutit të Historisë *"Ali Hadri"*, Arbër Hadri, sekretar shkencor në Institutit të Historisë *"Ali Hadri"*.

Veprimtaria botuese

Gjatë vitit 2024, veprimtaria botuese e Institutit të Historisë *"Ali Hadri"* ishte e orientuar në botimin e monografive, të përmbledhjeve me punime si dhe të përmbledhjeve me kumtesa nga aktivitetet shkencore. Instituti i Historisë *"Ali Hadri"* edhe këtë vit ka vazhduar publikimin e numrit 49 të revistës shkencore "Kosova". Si rezultat i punës dhe i përkushtimit, përgjatë vitit 2024 u publikuan këto botime:

- Hajrush Kurtaj, *Kontributi i grave dhe vajzave në luftën çlirimtare të Kosovës në Zonën Operative të Nerodimes (1998-1999)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.

- Agron Islami, *Areali i Kosovës në kohën osmane (një histori socio-ekonomike e shekullit XVIII)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Donika Avdulli, *Shqipëria sipas burimeve polake, 1918-1944*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- *Gjenocidi serb kundër shqiptarëve gjatë shek. XIX-XX*, (Materiale nga Konferenca shkencore, 7-8 prill 2022) Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Arbër Hadri & Armend Mehmeti, *Marrëdhëniet jozyrtare: Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe qeveria revolucionare në Shqipëri - 1924*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Shkodran Imeraj, *Massacre of serbian in Pastasel village of Rahovec (march 31, 1999),* Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- *Çështja shqiptare në Konferencën e Ambasadorëve në Londër 1912-1913*, (Materiale të Konferencës shkencore, 26 tetor 2023), Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- *Roli i grave në jetësimin e shtetit të Kosovës: aspekte sociale, kulturore dhe politike nga viti 1980 deri në ditët e sotme (Materiale nga Konferenca shkencore ndërkombëtare, 5 maj 2023)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- *Konferenca e Bujanit: retrospektiva dhe rezultatet historike: (Materiale nga Konferenca shkencore, 8 dhjetor 2023)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Mrika Limani-Myrtaj, *Përkohësia e kundërshtimeve politike në Kosovë 1941-1999*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Kosovar Basha, *Qëmtime historike*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Frashër Demaj, *Shën Naumi dhe Vermoshi sipas burimeve diplomatike të Britanisë së Madhe (1925)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Sabile Keçmezi-Basha*, Ekzekutimi i shqiptarëve nga OZNA-ja dhe UDB-ja jugosllave (1944-1990)*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Sabile Keçmezi-Basha, *"Top sekret: Dëshmi për keqpërdorimet dhe deformimet e Shërbimit të Sigurimit Shtetëror Jugosllav në Kosovë (1945-1966)"*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Ibish Neziri, *Sahit Kastrati në luftë për çlirim kombëtar*, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.

- Miftar Kurti, *NATO për Kosovën* (*24 mars-20 qershor 1999*), Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Arbër Hadri, Politika e Shteteve të Bashkuara të Amerikës ndaj çështjes së Kosovës : 1989-2008, Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Ardita Hajdari-Buqinca, Shtypi shqiptar për lëvizjet e armatosura në Kosovë (1908-1924), Prishtinë: Instituti i Historisë, 2024.
- Revista shkencore "Kosova", nr. 49, organ i Institutit të Historisë *"Ali Hadri"*-Prishtinë, 2024.

Teuta SHALA-PELI